

Víctimes de l'“efecte ramat”

En poc més d'un any, sis caixes catalanes s'han fusionat en dos grups i han estat intervingudes. Només “la Caixa” manté intacta la independència.

L'any 1990, el govern italià promulgava la llei *Amato* que convidava les caixes d'estalvis i els instituts de crèdit de dret públic a convertir-se en entitats privades que compraven i venien accions. La majoria de caixes ho van fer, atretes pels incentius fiscals potents tant per a la transformació en societats anònimes com per a les fusions i absorcions que se'n derivessin. Es matava així la competència ideològica d'unes entitats financeres arrelades al territori i amb sensibilitat social, que feien nosa als grans banquers. Des d'aleshores i fins al 2008, van desaparèixer 154 caixes d'estalvis italianes. L'única entitat que va conservar la forma jurídica originària després de l'aprovació de la llei va ser el Monte dei Paschi di Siena, però

Caixes centenàries intervingudes per l'estat, unes altres que desapareixen o es difuminen en un SIP.. Del sistema financer, un pastís compartit per caixes i bancs a parts gairebé simètriques, només en queden les engrunes. Qui en té la culpa? La resposta, al llibre 'Els errors de les caixes'.

el 1995 va cedir a les pressions i va passar a operar com un banc.

Cinc anys abans de la bancarització italiana, el 1985, la primera ministra britànica, Margaret Thatcher, havia impulsat una llei de reforma de les caixes d'estalvis que va significar l'equiparació competitiva amb els bancs i la

transformació en societats anònimes sota l'aixopluc supervisor del Banc d'Anglaterra. La *dama de ferro* considerava les caixes com a entitats poc modernes, i va dissenyar la llei de tal manera que les fes desaparèixer del mapa. Aquesta normativa internacional va enlluernar els banquers de l'estat

Caixes basques, un món a banda

Una de les obsessions del Banc d'Espanya fou la politització de les caixes d'estalvis. Els polítics que hi tenien representació van ser culpats de la gestió dubtosa dels comptes de les entitats. Per això es va decidir de limitar-los la presència als consells d'administració i més òrgans directius. El cas de Caja Castilla - La Mancha havia esparverat el regulador en aquest sentit. CCM era la bóta de Sant Ferriol que pagava aeroports fantasma. Però, a parer de Serra Ramoneda, "el problema no és la presència de polítics en les caixes, sinó la presència de polítics dolents. El cas d'Euskadi és clar: les seves sis caixes, ara convertides en tres per fusions, són de fundació pública, de les tres diputacions. I la gestió hi ha estat impecable, duta per professionals que han pogut treballar sense ser molestats pels polítics. El resultat és que la BBK, 'la Kutxa' i Caixa Vital presenten la millor rendibilitat, seguretat i solvència -superior a la de 'la Caixa'- de tot el sistema financer espanyol".

A què es deu aquesta singularitat? Hi ha diverses explicacions: la no-expansió fora del territori foral d'origen, seguint el model alemany, la capacitat de les diputacions de recaptar impostos en les seves demarcacions, amb la consegüent suma de recursos disponibles que no van a parar a l'estat. Els governs, evidentment, dipositen els diners en aquestes caixes, de manera que disposen de més liquiditat i, per tant, mantenen l'activitat financer. I, finalment, una gestió del risc prudent i una gestió absolutament professionalitzada expliquen, segons Ramoneda, el bon estat de salut de les caixes basques, que no han necessitat ni un sol euro del FROB ni tampoc no han hagut de sumar-se a processos de fusió.

espanyol, perquè implicava situar al mateix pla bancs i caixes pel que fa a la possibilitat de compra i venda dels seus actius, obligava a fer pública la informació financer i en bona mesura eliminava el component d'obra social.

Doncs bé, el 2008 l'estat espanyol, coincidint amb la crisi financer i econòmica, va començar a emetre els primers avisos de terratrèmol al sistema financer. Els processos de fusió entre bancs i caixes d'alguns territoris havien reduït considerablement el nombre d'entitats al mercat. Entre el 1984 i el 2007, 36 caixes d'estalvis havien desaparegut: de 81 marques es passava a només 45. Era l'inici de la gota malaia. I una esperança per als bancs, que ja somniaven la italianització o la britanització del sistema financer.

L'estat espanyol ja és Itàlia. I així ha estat. El 2011, la gran majoria de les caixes d'estalvis -tret de les caixes basques, "la Caixa" i Ibercaja-, s'han integrat en un SIP carregant un deute immens per crèdits del FROB o directament han estat intervingudes per l'estat a través d'aquest fons de reestructuració bancària que concedeix crèdits a un interès del 8%. Això vol dir que l'estat ha pres el control total de caixes centenàries com les de Manlleu, Sabadell i Terrassa -integrades a Unnim-, a més de la CAM, i que té el control del 95% de CatalunyaCaixa, les antigues Caixa Catalunya, Caixa Tarragona i Caixa Manresa.

El model de caixes d'estalvis s'ha mort. Però quines són les causes de la defunció, i sobretot, qui ha comès el crim? El qui fou president de Caixa Catalunya entre el 1984 i el 2005, Antoni Serra Ramoneda, mira de desgranar els indicis i els sospitosos en el llibre *Els errors de les caixes. Adéu al model de caixes d'estalvis* (Viena edicions, 2011). Si bé divideix les responsabilitats "entre caixes, polítics i promotors", es mostra convençut que "les entitats catalanes han rebut un tracte injust per part del Banc d'Espanya, perquè aquí no es van fer bestieses com en altres zones de l'estat i, per contra, s'hi han aplicat els mateixos criteris que a la resta d'entitats". Ramoneda posa en qüestió els arguments que el BE utilitza per a justificar la transformació del model, que ha fet

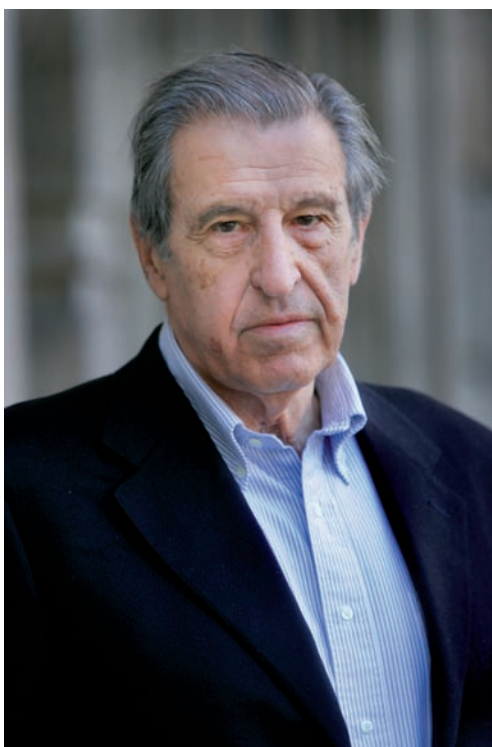

El governador del Banc d'Espanya, Miguel Ángel Fernández Ordóñez, és criticat pel pla de

desaparèixer una trentena d'entitats a tot l'estat espanyol.

Entre l'argumentari del Banc d'Espanya hi havia la massificació d'oficines i un nombre excessiu d'entitats. De fet, el governador del BE, Miguel Ángel Fernández Ordóñez, va dir en més d'una ocasió que el sistema seria perfecte si després de la purga només quedessin cinc o sis caixes. "Si el BE creu que l'estat espanyol tenia massa caixes, 45, aleshores, a Alemanya més valdria que se suïcidessin, perquè en tenen 430!", va ironitzar Ramoneda durant la presentació del seu llibre a Barcelona.

Un altre argument que l'ex-president de Caixa Catalunya rebutja és que la naturalesa jurídica de les caixes en limita el bon funcionament. El BE va empènyer-les a la bancarització perquè considerava que les caixes, com que no podien ampliar capital, no podrien mantenir les ràtios de solvència exigits per a la seva activitat, i que, per tant, acabarien abocades a la ruïna. En aquest sentit, Antoni Serra Ramoneda atribueix part de responsabilitat a l'ens regulador, "que hauria d'haver estat més sever en la política d'inversions i d'expansió de les caixes, perquè si hagués fet bé aquesta feina, avui la

reestructuració financera que comandà. Antoni Serra Ramoneda, ex-president de Caixa Catalunya, explica a 'Els errors de les caixes' les claus de la fallida del sistema de caixes d'estalvis.

davallada del coeficient de solvència de les caixes no seria tan alarmant. Les inversions de risc que van fer moltes caixes en el sector del totxo deterioren aquest coeficient a gran velocitat”.

El BE també va mostrar una certa obsessió per despolititzar les caixes d'estalvis, “deixant-se endur pel cataclisme de CCM, i aplicant la mateixa vara de mesurar a totes les entitats, tot i que sabien perfectament que les caixes catalanes i basques han mantingut sempre la independència malgrat tenir presència política en els òrgans de control”.

Els errors del passat. Ara bé, no tota la culpa és de la mala interpretació del sistema per part del BE. Antoni Serra Ramoneda considera que la majoria de caixes d'estalvis han estat en el passat “víctimes de l'efecte ramat”: “Quan la llei va permetre a les caixes d'estalvis d'expandir-se fora del seu territori d'origen —per exemple, Caixa Manresa podria sortir del Bages—, la primera a fer-ho, perquè tenia prou força, va ser 'la Caixa'. El problema és que quan una bèstia comença a córrer, totes les altres hi van al darrere. Però aquestes bèsties no eren prou fortes per a emprendre la cursa. Van cometre un

error expandint-se a la babalà, obrint massa oficines dins i fora del seu territori natural”, sentència l'autor del llibre. Encara més, l'ex-president de Caixa Catalunya narra com “en aquest deliri expansionista, la lluita entre caixes per aconseguir els millors locals era despietada, amb situacions vodevilesques que ens van precipitar a tots a empantanegar-nos en aventures que ja es veia que passarien factura abans o després”. La febre expansionista va ser tal que, entre l'any 1984 i el 2000 es va duplicar el nombre d'oficines (de 10.400 a 19.300 a l'estat espanyol), mentre que, en el mateix període, els bancs van tancar 357 sucursals. Ja el 2009, la mitjana d'oficines d'una entitat financera fora del seu territori d'origen era del 39%.

Ramoneda tampoc no exculpa les caixes per la seva incursió en el món

El BE es va equivocar avaluant totes les caixes amb la mateixa vara de mesurar

del totxo, i recorda que tenien exposats al sector de la construcció 217.000 milions d'euros en crèdits i pisos i sòl adjudicats. “Que jo sàpiga, res ni ningú no obliga les caixes a mostrar-se tan proclius a finançar projectes urbanístics els promotors dels quals amb prou feines aportaven un mínim de recursos propis. L'aposta tan forta pel sector immobiliari va ser un error greu. I com unes persones amb coneixements i experiència en el sector financer no van saber avaluar el risc que corrien en concentrar una part tan important del seu actiu en una bombolla que tard o d'hora esclataria?”, es pregunta Ramoneda. I, en aquest cas, també es va produir l'efecte ramat, amb “la Caixa” com a bèstia de reclam. L'entitat catalana va trepitjar fort amb la compra d'Immobiliària Colonial, a més de concedir importants crèdits a promotors de primera categoria, com Núñez i Navarro. I era l'entitat que més creixia en recursos administrats i en la quantia dels seus resultats. “Després, qualsevol entitat, o més ben dit els seus responsables, havien de seguir la mateixa orientació. Només alguns, però, ho van saber fer amb prou cautela perquè avui no en perilli la supervivència”, rebla l'ex-president de Caixa Catalunya.

Un futur fosc. Pel que fa al futur de les caixes-banc catalanes, Ramoneda creu que tindran “molt difícil, si no impossible”, el retorn dels crèdits del FROB, de manera que presenten una viabilitat més que qüestionable. A més a més, respecte a Unnim i Catalunya-Caixa, “precisament pel fet que han estat intervingudes per l'estat”, Ramoneda considera que “no podran mantenir l'obra social, perquè els beneficis que puguin generar caldrà destinar-los al retorn del crèdit del FROB, a un interès proper al 8%”.

Una crisi financera internacional, i probablement una demanda històrica dels banquers, ha donat en safata un crim perfecte. Les caixes d'estalvis han estat fulminades del mapa, fossin tòxiques o no. Tant és. Ara caldrà esperar què se'n fa, del cadàver. Si s'exhibeix durant un temps o si en un tres i no res va a parar a mans de bancs.

Gemma Aguilera